

^(א) [עלילנה. לקמן קכג: קבה: קמה: ימות כד: בזכות אֵל: (ג) סנהדר'ת, (א) שם פח: [ע"ש], (ד) שם ת, (ס) [מתמלוגנים רש"ש], (ו) [רש"ל למח"ו], (ז) [ג'ל וחס],

»

תורה אור השלם

1 ויפלו חבלי מנשה עשרה לבר מארץ הגלעד ויבשן אשר מעבר לירדן: יורשע יו ה קדש ודא לבם מחל'קה מות יוצת כי כל העשה בה מלאכה ובריתה תפוש יהודה מקרב עמיה: שמות לא יד

»

הנהגות הב"ח

(ב) [תו' ד"ה דהו וכו' הן נופעו אבדנו כולנו: (ג) בא"ד ה' וה' יוצאי מנרים וה' דהו כ"ל וזיכת וה' נמחק:]

»

מוסף רש"י

ואין הבכור נוטל בראיו כבמחזיק. נכנסים שלא היה אציהן מחזק בשעת מתתו אבל לאציהן היו לישול לו כיוסיה ויפלו לכן לאחר זמן, אין הבכור נוטל כי שנים כהן (בבדורות א:).

»

מוסף תוספות

א. והלא המרגלים כחזו בשהיה השנית שסאו במדבר ובניהם נשתרה שם אח"כ שלשים יורשע שנים. ירעביאל.

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

לעולם כפי אבות קא חשיב. ולא טפלים חזן מננות נלפחד דקמשיב ד' חלקים שלהן ואשמועינן דדרשינן האי קרא דנתן נתן [במדבר כו] דמנייה נפקא לן ד' חלקים על ידי שאנו דורשינן והעברת [שם] זו חלק בזורה אלמא אשמועינן דא"י מוחזקת היא לכן מיציאת מצרים ואף על פי שעדיין לא נכנסו בה: **הא**. דקמני

בזכות אבי אציהן אבל לא בזכות עצמן: **נמאן דאמר ליוצאי מצרים**. נמחלקה הארץ ולא לצאי הארץ: **הא**. דקמני בזכות עצמן כמ"ד לצאי הארץ וכגון דהוו בני כ' כשנכנסו לארץ: **הא והא נצאי הארץ**. דאע"ג דרישא דהיא צריכתא דלעיל [קח:] ליכא לאוקומה אלא למאן דאמר ליוצאי מצרים דקמני מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם איכא למימר מסקנא דר' שמעון בן אלעזר היא דאית ליה ליוצאי מצרים ולצאי הארץ [קח:]. **הא**. דקמני בזכות עצמן דהוו בני עשרים כשצאו לארץ: **הא**. דקמני בזכות אבי אציהן: **דלא הוו בני עשרים**. כשצאו לארץ. ובצני בני המתלוגנים שממו להן אציהן שהיו בני המתלוגנים ממש במדבר אלא נשארו טפלים ולא נטלו לעצמן שעדיין לא הגיעו לכ' ובזכות אציהן ממש בני המתלוגנים אין להם לישול שהן ממצרים לא יצאו לארץ לא צאו אלא בזכות אבי אבי אציהן דהיינו אבות המרגלים^(א) שיצאו ממצרים וכיון דהן צריכתא כרבי שמעון בן אלעזר מוקמינא לה דאית ליה תרמי נמצאו אלו בני צניהן יורשין אותן כגנות נלפחד שרשו בנכסי חפר זקנס ואע"ג דחשיבי כטפלים דעלמא דלענין ירושת אציהן שהיו מיוצאי מצרים לא בעינן בני כ' כנתיסתן לארץ וחזרה ליכא למימר דהא רבי שמעון בן אלעזר

לית ליה חזרה דמהיכא תיתי הא משמע ליה קראי תרוייהו לגופייהו ואפילו אם תמלי לומר דהא סיפא לאו ר' שמעון היא איכא לאוקומה דנטלו בזכות אבי אציהן ע"י חזרה כגון שהיו להם למתלוגנים אחים שלא היו בני כ' בשעת הגזירה ולא מתו במדבר דהא לא גזירה גזירה על פסחא מכן כ' [קכא:] וכשנטלו חלקם בארץ החזירו אלל^(א) (אבי) אציהן מה עשו האבות חזרו והורישו נכסיהן לכל יוצאי יריבין בין לאחי המתלוגנים בין לבני בני המתלוגנים דכולן יוצאי חלציהן היו וחולקים אחי המתלוגנים עם בני נכדיהן בשוה דאע"ג דטפלים לא שקלי בצנפי נפשייהו ירושת אבות מיהא קשקלי כדאמר בצנות נלפחד דהוו להו כטפלים שאין להן חלק לעצמן וחלקן עם אחי אציהן בנכסי חפר. והבנים דקמני דיינו בני הבנים דבן בנו של אדם קרוי בנו כדאמרין לקמן בני שמת (דף קנג:) ואבי אבי אציהן קרי ליה אבי אציהן דבצני המתלוגנים עצמן ליכא למימר דלא הוו בני עשרים דקיימא לן בשנה שניה שלח משה מרגלים ותניא בקדר עולם אחר ביאת מרגלים היתה בליעתו של קרח ובו ציוס נשרפו המתלוגנים ונמצאו שבניהן כשצאו לארץ הוו בני ל"ח שנה שכן עמדו ישראל במדבר אחרי כן: (ת'. ולפי האי לישנא בתרא לית להאי תנא דצריכתא דלעיל דיהושע וכלב נטלו כלל חלק בשציל מרגלים והאי קרא דחיו מן האנשים לא דריש ליה אלא כפשטיה. (ת':) **ר'אוייה היס**. לחפר וללפחד משממו במדבר אבל לא הוחזקו בה מעולם שהרי לא צאו לארץ: **ואין הבכור נוטל צראו**. לקמן בפרקין (דף קנד:). **ביסודוס אהלים**. כלומר במטלטלין שהיה להם

במדבר כגון יתדות שמוקעין בהן אהליהם ושאר מטלטלין שהן מוחזקין בהן ולהכי נקט יתדות אהלים דודאי לכוון היו אהלים ואין אדם במדבר צלא אהל אבל בנחלת ארץ ישראל לא נטל חלק בזורה וכל שלשה חלקים דמתניתין בין במקרקעי בין במטלטלי מיייר לבד מחלק בזורה במטלטלי: **חצלי מנשה**. היינו קרקע שחולקין בהבל בזורה מאלו ארבע צדדים הים: **מוחזקים היא**. ליוצאי מצרים כדכתיב [שמות ו] ונתתי אותה לכם מורשה כלומר אני נתתיה לכם ירושה: **יודע היה משה רבינו שבנות נלפחד יורשות הן**. כמו בן שהרי דינין נאטוו במרה כדאמרין בסנהדרין (דף טו.) וכדכתיב [שמות טז] שם שם לו חק ומשפט ומעשה דבנות נלפחד בערבות מואב בסוף המ' שנה ועוד דאיכא למילף מפרשת יצמין שבהם כבן כדכתיב [דברים כה] ונתת אחד מהם וכן אין לו עיין עליו [יציאות כג:] דהא בזות נלפחד משם למדו כדלקמן [ע"צ] אם כבן אנו יורש ואם לאו תמיצם אמנו: **ור'אוייה היסא וכו'**. ולא תאמר אם לא דברו בנות נלפחד ולא נתמייצ מקושש היו שמי פרשות הללו חסרין מן התורה והכי נמי איכא למימר שהרבה מלות חסרים מן התורה לפי שלא אירעו מעשים: **שקמוש** **במיסה**. ואף על גב דכתיב [במדבר טו] כי לא פורש מה יעשה לו היינו שלא היה יודע אם בסקילה חמורה אם בחנק הקל כדמפרש ואזיל:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קיט.

ובזכות אבי אמותיהן. וכגון שלאזי אמותיהן לא היו צנים כי אם בנות דאם לאו כן היו צנים יורשין וא"ת ומי החזיר להן וי"ל כגון שהיו אחים לצאי אמותיהן שהיו להם צנים והחזירו צנים לאבותיהם וחלקו בשוה: **הא** דהוו בני עשרים בוי. בצניהם אי אמה מואל שלא היו בני עשרים

כמו שפירש בקונטרס דבליעת קרח נמי היתה מיד אחר המרגלים^(א) כמו שהציג מספר עולם דקמני אחר ביאת מרגלים היתה בליעת קרח ואם לאו שסמוך היה מאי קא משמע לן וכן משמע נמי מדאמרין הן גוענו (ב) כולנו אצדנו [במדבר יז] ומתרגם הא מיינא קטליה חרצא הא מיינא בליעת ארעא הא מיינא מתו במותנא ששלשה מעשים הללו היו רצופין מדמדכרי להו אהדדי וקטלה חרצא היינו מעשה מרגלים כדכתיב (ס ד) ויכוס ויכמוס וגו' ואין להקשות אמאי הוצרך לומר בזכות אבי אציהן לימא בזכות אציהן ממש דהיינו בני מרגלים ובני המתלוגנים עצמן דהאי תנא אהא לאשמועינן דאפילו אותן שלא נטלו מחמת עצמן שלא היו בני כ' כשצאו לארץ ולא נטלו נמי בזכות אצותיהן ממש כגון שממו במדבר ולא נטלו נמי ע"י חזרה שלא נולדו להן שום בן שהיה בן עשרים אפילו הכי נטלו בזכות אבי אציהן אע"פ שצא להן מחמת מרגלים ומתלוגנים וא"ת אמאי לא קאמר הא והא ליוצאי מצרים והא כשהיו אציהן ממש בני מרגלים ומתלוגנים בני עשרים כשיצאו ממצרים דהיינו מחמת עצמן שלא צא להן מכח מרגלים ומתלוגנים והא דקאמר בזכות אבי אציהן שלא היו אצותיהן בני עשרים ביציאת מצרים ובשלמא אי הוה אחר דצניהן ממש של מרגלים ושל מתלוגנים עצמן מיייר הכא שצאו לארץ הוה אחי שפיר דלא הוה מני למימר הא והא ליוצאי מצרים והא (ו) והא דהוו בני עשרים כשיצאו דאם כן איך צאו לארץ דבני עשרים כולן מתו במדבר ויש לומר דהשתא נמי דאיירי בצני צניהם לא מני לטוויי הכי דמשמע נמי דצאי הארץ נטלו בזכות עצמן ולא אצותיהן נחלו והורישו להן: **מת"ב רבי יהודה אומר בנות צלפחד נשארו ארבעה חלקים שנאמר ויפלו חבלי מנשה עשרה**. וקרא ע"כ לא איירי צימדות ואהלים אלא בחלוקה וליכא למימר דלגנא תלתא אחי דאצא הוו להו דלא לא הוו צהו שום חדש דהא חלק בזורה לא נטלו וא"כ לא הוה ליה לקרא לאחשזניהו אלא דבמי אבות גרידא כדפריך רב פפא לעיל אי טפלים קא חשיב טובא הוו:

יודע היה משה שבנות צלפחד יורשות הן. אע"פ שלא נאמרה פרשת נחלה יודע היה משה מטעם דלקמן אם כבן אנו יורש אם כבת תמיצם אמנו: **שנאמר** מחלציה בות יומת אבא^(א) היא יודע באיזו מיתה נהרג. ואם תאמר למה היה מסתפק היה לו לדנוי בחנק דכל מיתה האמורה בתורה סתם חנק ויש לומר דמסבדא היה נראה לו שגדון בסקילה כעובד ע"ז דבכל דוכתא (חולין ה.) אמר דדומה שבת לע"ז דהיינו מחלל שבת בפרהסיא לעובד ע"ז וצריך לומר דסבך כרצון ולא כר"י דאי כר' יהודה דאמר צאלו הן הגשרפין [סנהדרין דף ק פ:] עד שיודיעוהו צאלו מיתה הוה נהרג דלדידיה אמר התם דהוראת שעה היתה^(א) (דאם) כן לא ידע משה שדינו במיתה: אילו

אין במדבר צלא אהל אבל בנחלת ארץ ישראל לא נטל חלק בזורה וכל שלשה חלקים דמתניתין בין במקרקעי בין במטלטלי מיייר לבד מחלק בזורה במטלטלי: **חצלי מנשה**. היינו קרקע שחולקין בהבל בזורה מאלו ארבע צדדים הים: **מוחזקים היא**. ליוצאי מצרים כדכתיב [שמות ו] ונתתי אותה לכם מורשה כלומר אני נתתיה לכם ירושה: **יודע היה משה רבינו שבנות נלפחד יורשות הן**. כמו בן שהרי דינין נאטוו במרה כדאמרין בסנהדרין (דף טו.) וכדכתיב [שמות טז] שם שם לו חק ומשפט ומעשה דבנות נלפחד בערבות מואב בסוף המ' שנה ועוד דאיכא למילף מפרשת יצמין שבהם כבן כדכתיב [דברים כה] ונתת אחד מהם וכן אין לו עיין עליו [יציאות כג:] דהא בזות נלפחד משם למדו כדלקמן [ע"צ] אם כבן אנו יורש ואם לאו תמיצם אמנו: **ור'אוייה היסא וכו'**. ולא תאמר אם לא דברו בנות נלפחד ולא נתמייצ מקושש היו שמי פרשות הללו חסרין מן התורה והכי נמי איכא למימר שהרבה מלות חסרים מן התורה לפי שלא אירעו מעשים: **שקמוש** **במיסה**. ואף על גב דכתיב [במדבר טו] כי לא פורש מה יעשה לו היינו שלא היה יודע אם בסקילה חמורה אם בחנק הקל כדמפרש ואזיל:

שמגלגלים

עין משפט ונר מצוה

בב א מיי ס"ג מהל' נחלת הלכה א סמנ עשין ז טו ט"ע ח"מ ס"י רעת ספיק ח"י:

»

רבינו גרשום

לעולם כפי אבות קחשיב. לברין הוא דלא הוה ליה למיחשב אלא שיתא ואמאי קא חשיב בנות צלפחד משום האי חידוש שנטלו חלק בבזורה. אלמא ארץ ישראל מוחזקת היה להם ולא ראויה דאי ראויה הא קי"ל דאין הבכור נוטל בראיו כבמחזיק: למאן דאמר ליוצאי מצרים נחלקה. נטלו בזכות אביהן: הא דהוו בר עשרים כשצאו לארץ נטלו בשביל עצמן. אבל אי לא הוו עשרים דאבתי טפלים נינהו נטלו בזכות אביהן בחיות נחלה. ביתדות אהלים. שהיה מוחזק בידין מטלטלין שהיו רצין לקבע לארץ מהן שני חלקים ולא בגופה של קרקע מפני שראויה היא: ויפלו חבלי מנשה עשרה. דמשמע דבארץ גופה נטלו חלק בבזורה:

מסורת הש"ס

א) סוטה יב., ב) קמח קנה; ג) [במות עתה, ד) [למחן קנה; תנח"ך ז.); ה) [נחשית מו,ו]; ו) [שם טו,ו]; ז) [שם טז,ו]; ח) [שם כה,ט]; ט) [שם מז,ו]; י) [שם טו,ו]; יא) [שמות ו,ו]; יב) [שם, טו]; יג) [שם ו,ו]; יד) [שם טו,ו]; טו) [ולא נחלה כלל הש"ס אלא בתוספתא סוף כריתות],

←

תורה אור השלם

1 וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ עֲמֶרֶם וַיִּכְבֹּד בַּת לֵוִי אִשֶּׁר יָלְדָהּ אֵתָּה לְלֵוִי בְּמִצְרַיִם וְתָלַד לְעֲמֶרֶם אֶת אֶהֱרָן וְאֶת מִשֶּׁה וְאֶת מֹרְדַּךְ אֲחֵיהֶם כֹּהֵן ט בְּמִדְבַּר סו ב וַיִּחַךְ אִשְׁתּוֹ מִיָּתוֹם לֵוִי וַיִּקַּח אֹתָהּ בַּת לֵוִי שְׁמֹתָ בָּא 3 מוֹשִׁי בְּעֶקֶר עֲקָרָה הָיְתָה אִם הָיְתָה שְׂתוּתָה וְלֵלֵלָה יָהּ תְּהִלָּתָם קִיֵּם ט 4 וַתְּהַיְהֶיּה מַחֲלָה תִּרְחָב וַתִּגְלֶה וַתִּפְלֶה וְנִשְׁתָּה בְּנוֹת צִלְפָּחֵזֶר לְבִנֵּי דוֹדֶיהָ לְנָשִׁים; בְּמִדְבַּר יוֹ א 5 וְהָ דִּקְרָר אִשֶּׁר צִוָּה יְיָ לְבִנּוֹת צִלְפָּחֵזֶר לְאַמֵּר לְטוֹט בְּעֵינֵיהֶם תִּתְּנֶינָה לְנָשִׁים אֶךְ לְמִשְׁפַּחַת מִשֶּׁה אֲבִיהֶם; תִּתְּנֶינָה לְנָשִׁים;

במדבר לו 1 אַמֵּר אֲלֵהֶם לְדֹרוֹתֵיכֶם כֹּל אִשׁ אִשֶּׁר יִקְרָב מִקֵּץ יוֹרְעֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִשֶּׁר יִקְרְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ וְלִנְשֵׁיהֶם עֲלֵיךְ וַיִּבְרָתָהּ וַתִּפְשֵׁן דַּחֲוֹא מְלֻכָּי אֵבִי; וַיִּקְרָא כֹהֵן ב 7 וְכָל בַּת יִישׁתׁ מַחֲלָה וְיִרְעֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִשֶּׁר יִקְרְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרָתָהּ אֲלֵהֶם וְהָ דִּקְרָר אִשֶּׁר צִוָּה יְיָ לְבִנּוֹת צִלְפָּחֵזֶר לְאַמֵּר לְטוֹט בְּעֵינֵיהֶם תִּתְּנֶינָה לְנָשִׁים אֲבִיהֶם; בְּמִדְבַר יו ח 8 דָּבָר אֶל אֶהֱרָן וְאֶל בְּנָיו וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרָתָהּ אֲלֵהֶם וְהָ דִּקְרָר אִשֶּׁר צִוָּה יְיָ לְבִנּוֹת צִלְפָּחֵזֶר לְאַמֵּר לְטוֹט בְּעֵינֵיהֶם תִּתְּנֶינָה לְנָשִׁים אֲבִיהֶם; בְּמִדְבַר יו ט 9 וְלֹא יִבְרַח עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לְעִשְׂרֵי אִשֶּׁר הֵם וְאִם אֲדוֹרֵיהֶם חָתָק עָלֶיךָ תִּתְּנֶה וְאֶת לָחֶם לְדוֹרֵיהֶם; וַיִּקְרָא יו י

הגהות הב"ח

(א) רש"ם ד"ה אֶבֶר ילכו וכו' שנה אילל כל זמן: (ב) י"ח בתסכת וכו' לנשואין כבנות צלפחד הס"ד:

←

מוכרן רש"י

בת מאה ושלשים שנה. כדמפרש ואולי שטילה בירמיהו למזרים וישראל עמדו שם י"י שנים ומשתלם משה לו נתעצבו אלה פ' שנים, כדמצינן (שמות ו) ונשם כן שמונים שנה וגי' כדנחם אל כפרה, ואותה שנה יצא, נחלה שעברו מירידתם עד שטלה משה ק"ל שנה (סוטה יב.), זו ירכבו, כפרתן של ירדיו חפר אחת ויכלולן אתה אומר הנאה תלשים נעשים, זו ויכבו ששלימה מניח כניסיתן לעיר (שם) וכלן לא פרט זה שכי עדיין לא נראה לאחיר העולם אלא עובד כשמי אחר היתה כניסיתם לתלמים (קטן ככב), בין הדורות. כניסיתן לעיר (בראשית חו טו), זה הדבר, אשר לזה ה' לבנות צלפחד וגו', זה מיעוט הא, כלומר לא היה דבר זה טוב אלא בדור זה, בדור של נות צלפחד (ותנח"ך 17,

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

אפשר בת מאה ו' שנה. כדלקמן וקרי לה בת אשה הוה ליה למיכתב. ומגלן דבת מאה ושלשים היתה: **דאמר ר' חמא בר חנינא**. למחן בפירוקן דמבטיא לן דבכללן אתה מואל שבעים ובפרטן אי אתה מואל אלא שבעים חקר אחת ועל זו א"ר חמא בר חנינא זו יוכבד כו' ונת לוי דקאמר קרא היינו בלי לוי ומש בתו של לוי והא דלא תחשיב לה כדהי' לפי שלא נאה למזרים אלא בזמן אמה ולידתה בין החומות כלומר בזמן מזרים ומשום דקאמר בדרך גבי וישראל עמדו בזמרים מאמים ועשר שנה שכן רמז יעקב לבניו דר"ו שמה"ס ובסדר עולם יליף מקרא נאמר לאברהם צרית בין הצמרים' כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם איזה זרע זה יתכן שנאמר' כי ציתכן יקרא לך זרע ציתכן הוא אומרי' ויתכן בן ששים שנה בלדת אותם ויעקב צבינו אמר לפרעה'י ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ס' דייתכן וק"ל דיעקב הרי מאה ותשעים ומאתים וי' עמדו בזמרים הרי ד' מאות שנה שנאמרנו לאברהם'י וכל ד' מאות שנה היו הצמרים אי אפשר לומר שהי קת מיורדי מזרים היה כדמצינ' ובני לוי גרשון קת ומררי ושני חיי קת שלג ושלשים ומאת שנה'י ושני חיי עמרם שנה ושלשים ומאת שנה'י ופ' שנה של משה'י הרי ש"י איכ' מה מ"ל ועדום וענו אותם ארבע מאות שנה (ה) כ"ו שזרעך בארץ לא להם מ' שנה נמאלת ויכבד בת ק"ל שנה שהי בתחלת ציאת מזרים נולדה ומשה בן פ' שנה היה צאצאם שנעמירו לן מנמלתיים ועשר: **נעמדן הצער**. החליק כנער קטן: ו**יחזור מינעיו לוי**. שהי עצרו ימים רבים שלקחה שהי כבר נולדו אהרן ומרים אלא שפירש עמרם מהנה מפני הגזירה שהיו משלליהן הכמרים ליארל ועכשיו החזירה מפני מרים שנמנאלת לו שנעמד בן לנאלת ממנו שיושיע את ישראל כדנפקא לן (סוטה דף יב:)

מדמתינ' מרים הנצילה אחות אהרן בעוד שהיא אחות אהרן ולא אחות משה שעדיין לא נולד היתה היא נצילה שנמנאלת על משה שעמדת להוולד: **משורין**. מתוך שמחה שהיה עמיד משה רבינו לנאלת מהן והיינו דמתיב [שמות ב] לעה מה יעשה לו מה יהיה סוף נצואתה כדאייתא בְּסוּתָה (דף יג:). **לסלן**. כשנישאו בנות צלפחד מנחן הכחוד דרך גדולתן דמתיב [נמדבר לו] ותהיינה מחלה מלכה ומלכה ונעשה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים ומסתבר דכן נולדו דמתיב לא יעשה בן במקומו לתת הצעירה לפני הצכירה (בראשית טו:). ו**פאלן**. כשעמדו לפני משה דרך חכמתם כסדר שהן חכמות זו יותר מזו הקדימן את החכם למעלה מן הזקן וכדמפרש לקמיה שהחכם מופלג מכל צעיריו בחכמה שחכם הוא מאלד אכל בצעיל שהוא חכם מעט מן הזקן אינן מכבדין אותו יותר מן הזקן שהוא חכם קלת. ומצנות צלפחד איכא למילף דגבי שאילת הדין מקדים הכחוד חכמה תחלה: **במסיבה**. של משהיה וכו"ה לנישואין (ו) **והוא דמפליג**. החכם בחכמה או הלך אחר החכמה ולא אחר זקנה: **והוא דמפליג צוקנה**. זקון מאלד או חולקין לו כבוד ציית המשמה יותר מן החכם ואע"ג דמופלג ההוא חכם בחכמה וכגון שהזקן חכם קלת אכל אם אינו מופלג החכם שהוא מופלג קודם לבדו. שעמתינ' מהחכם דחכם מופלג וזקן מופלג שאינו חכם כל כך ככחור ציציבה הלך אחר חכמה להושיב החכם בראש ולדבר תחלה במסיבה הלך אחר זקנה והיכא דחכם היו מופלג בחכמה והזקן אינו מופלג צוקנה כצ"מ הלך אחר חכמה אפילו במסיבה והיכא דהזקן היו מופלג צוקנה והיכא דהוא חכם בחכמה ככל מקום הלך אחר זקנה ואפילו ציציבה הואיל והזקן חכם קלת אע"פ שהכחור חכם יותר ממנו. והיכא דלא מופלג לא האי בחכמה ולא האי צוקנה נראה צעירי דבכל מקום הלך אחר זקנה מדאמר רב אשי והוא דמופלג בחכמה והוא דמופלג צוקנה דהיכא דהוו תרייהו מופלגין הולכים ציציבה אחר החכם ובמסיבה אחר הזקן מכלל דהיכא דלא הוו תרייהו מופלגין לא האי ולא האי הולגין בכל מקום אחר אחד מהן ומללל פירש איכא למימר דמסתמא הולגין אחר הזקן דבצעיל שהכחור חכם קלת יותר ממנו אינן לנו לנייש את הזקן והחכם אינו בוש בכן מאחר זקון ממנו יודע הוא שצצעיל זקנו חולקין לו כבוד: **שקולות פיו**. ולכן פעמיים שהקדים זו לו ופעמיים איפכא כדדרשינן נמי (ו' מגילה דף ג:) הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד ששקולין היו ולא תסייעיה לר' אמי: **ופסיינ'נ**. מיותר הוא דמצי למכתב בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים: **הוסרו**. אע"פ שאמר בת יורשת נחלה נאסרה: **עלה עוצה**. ואינה מואת עשה: **אמור אליהם** לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדשו בני ישראל לה' וטומאתו עליו: **אמור אליהם**. היינו ללחות העומדין על הר סיני נשנה פסוק זה ומכאן תלמוד לשאר מואת האמורות במורה סתם שנאמרו בין ללבות בין לדורות הבאין: **ועל צם וגו'**. ליוצאי מזרים נאמר כדמפרש לקמיה אכל לדורות הבאין ליכא איסור הסבת נחלה: **נעטו צנים**. מואת התלויות בארץ תרומה ומעשר חלה ערלה ורבעי לקט שכחה ופיאה וכן הרבה: **הוצרך לומר לאצות והוצרך לומר לצנים**. שאם נכתב סתם ולא פירש לא אצות ולא צנים הוה אוקימנא ליה באצות מדלל כתב כי תבואו דככתב צאאר מואת האמורות לצנים אי נמי הוי ילפינן או בגזירה שוה או צננין אב או בקל ותומר מאח' ממנות המפורשות לצנים או לאצות והוי אוקימנא ליה באצות מהן להכי כמצינ תרייהו ומהשתא נילף מהכא לכל מואת הסתומות שנוהגות בין צננים בין באצות עד שיפרט לך הכתוב כי תבואו או יכתוב לך זה הדבר להעמידו בדור הזה כדלקמן: **לצר מצותם צלפחד**. דהאי וכל בת יורשת נחלה לאו אצנות צלפחד קאי דהא גלי להו קרא לטוב צעייניהם תהיינה לנשים: **מאי משמע**. דהאי קרא לא משמעיה אלא באצות הדור: **זה הדיבר**. אשר לזה ה' לבנות צלפחד וגו' ולא תסוב נחלה ועל כרחק האי זה לאו אצנות צלפחד קאי אלא אוכל בת יורשת נחלה דמתיב אצורה ולא תסוב נחלה: **זה הדיבר אשר לזה ה' דשחוטיו חוץ**. זה הדבר אשר לזה ה' איש איש מצני ישראל אשר יחטט שור או כשב או עז צמחנה דהכי נמי דלא הוהירו על שחוטיו חוץ אלא אותו דור כלצד: **שאני הסם**. דמתיב חוקת עולם מהיה זאת להם לדורותם: **זה**

זה

קב.

לא א ב ט שז"ע י"ד ס' רמז סעי' יח ונכר אלפס קיוסין פ"א ד' רמלן:

←

רבינו גרשום

אפשר בת מאה ושלשים וקרי לה בת. ומגלן דבת מאה ושלשים היתה: **דאמר ר' חמא בר חנינא** זו יוכבד כו' ונת לוי דקאמר קרא היינו בלי לוי ומש בתו של לוי והא דלא תחשיב לה כדהי' לפי שלא נאה למזרים אלא בזמן אמה ולידתה בין החומות כלומר בזמן מזרים ומשום דקאמר בדרך גבי וישראל עמדו בזמרים מאמים ועשר שנה שכן רמז יעקב לבניו דר"ו שמה"ס ובסדר עולם יליף מקרא נאמר לאברהם צרית בין הצמרים' כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם איזה זרע זה יתכן שנאמר' כי ציתכן יקרא לך זרע ציתכן הוא אומרי' ויתכן בן ששים שנה בלדת אותם ויעקב צבינו אמר לפרעה'י ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ס' דייתכן וק"ל דיעקב הרי מאה ותשעים ומאתים וי' עמדו בזמרים הרי ד' מאות שנה שנאמרנו לאברהם'י וכל ד' מאות שנה היו הצמרים אי אפשר לומר שהי קת מיורדי מזרים היה כדמצינ' ובני לוי גרשון קת ומררי ושני חיי קת שלג ושלשים ומאת שנה'י ושני חיי עמרם שנה ושלשים ומאת שנה'י ופ' שנה של משה'י הרי ש"י איכ' מה מ"ל ועדום וענו אותם ארבע מאות שנה (ה) כ"ו שזרעך בארץ לא להם מ' שנה נמאלת ויכבד בת ק"ל שנה שהי בתחלת ציאת מזרים נולדה ומשה בן פ' שנה היה צאצאם שנעמירו לן מנמלתיים ועשר: **נעמדן הצער**. החליק כנער קטן: ו**יחזור מינעיו לוי**. שהי עצרו ימים רבים שלקחה שהי כבר נולדו אהרן ומרים אלא שפירש עמרם מהנה מפני הגזירה שהיו משלליהן הכמרים ליארל ועכשיו החזירה מפני מרים שנמנאלת לו שנעמד בן לנאלת ממנו שיושיע את ישראל כדנפקא לן (סוטה דף יב:)

מת"כ רבה אמור א"ייהם

לדורותיכם וגו'. תימיה לרשנ"א דמה צריך להקשות מצרייתא מקרא הוה ליה לאקשויי דמתיב לא תסוב נחלה ואומר ר"י דה"ל ענה עוצה קמ"ל: שהפרת

נתישטמו הקמטין וחזר היופי למקומו² ויקח ויחזור מיבעי ליה אמר רב יהודה בר זבידא מלמד שעשה לה מעשה לקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים משוררים לפניה ומלאכי שרת אומרים³ אם הבנים שמחה להלן מנאן הכתוב דרך גדולתן וכאן דרך חכמתן מסייעא ליה לרבי אמי דא"ר אמי כ"בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה א"ר אשי י"והוא דמפליג בחכמה והוא דמפליג בוקנה תנא דבי רבי ישמעאל בנות צלפחד שקולות היו שנאמר י"ותהיינה הויה אחת לכולן אמר רב יהודה אמר שמואל בנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים שנאמר⁵ לטוב בעינייהם תהיינה לנשים אלא מה אני מקיים⁶ אך למשפחת משה אביהם רבה תהיינה לנשים עצה מוכה השיאן הכתוב שלא ינשאו אלא להגון להן מותיב רבה⁶ אמור אליהם⁷ לאותן העומדים על הר סיני לדורותיכם אלו דורות הבאים אם נאמר אבות למה נאמר בנים ואם נאמר בנים למה נאמר אבות מפני שיש באבות מה שאין בבנים ויש בבנים מה שאין באבות באבות הוא אומר⁷ וכל בת יורשת נחלה והרבה מצות נצטוו בנים שלא נצטוו אבות הא מפני שיש באבות שאין בבנים ויש בבנים מה שאין באבות הוצרך לומר אבות הוצרך לומר בנים מיהת באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה הוא מפרק לה לבר מבנות צלפחד אמר מר באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה באבות אין בבנים לא מאי משמע אמר רבא אמר קרא⁸ זה הדבר⁷ דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה אמר ליה רבה זוט' לרב אשי אלא מעתה⁸ זה הדבר שחוטיו חוץ הכי נמי דלא יהא נוהג אלא בדור זה שאני התם דכתיב⁹ לדורותם זה

זה נולד היתה היא נצילה שנמנאלת על משה שעמדת להוולד: **משורין**. מתוך שמחה שהיה עמיד משה רבינו לנאלת מהן והיינו דמתיב [שמות ב] לעה מה יעשה לו מה יהיה סוף נצואתה כדאייתא בְּסוּתָה (דף יג:). **לסלן**. כשנישאו בנות צלפחד מנחן הכחוד דרך גדולתן דמתיב [נמדבר לו] ותהיינה מחלה מלכה ומלכה ונעשה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים ומסתבר דכן נולדו דמתיב לא יעשה בן במקומו לתת הצעירה לפני הצכירה (בראשית טו:). ו**פאלן**. כשעמדו לפני משה דרך חכמתם כסדר שהן חכמות זו יותר מזו הקדימן את החכם למעלה מן הזקן וכדמפרש לקמיה שהחכם מופלג מכל צעיריו בחכמה שחכם הוא מאלד אכל בצעיל שהוא חכם מעט מן הזקן אינן מכבדין אותו יותר מן הזקן שהוא חכם קלת. ומצנות צלפחד איכא למילף דגבי שאילת הדין מקדים הכחוד חכמה תחלה: **במסיבה**. של משהיה וכו"ה לנישואין (ו) **והוא דמפליג**. החכם בחכמה או הלך אחר החכמה ולא אחר זקנה: **והוא דמפליג צוקנה**. זקון מאלד או חולקין לו כבוד ציית המשמה יותר מן החכם ואע"ג דמופלג ההוא חכם בחכמה וכגון שהזקן חכם קלת אכל אם אינו מופלג החכם שהוא מופלג קודם לבדו. שעמתינ' מהחכם דחכם מופלג וזקן מופלג שאינו חכם כל כך ככחור ציציבה הלך אחר חכמה להושיב החכם בראש ולדבר תחלה במסיבה הלך אחר זקנה והיכא דחכם היו מופלג בחכמה והזקן אינו מופלג צוקנה כצ"מ הלך אחר חכמה אפילו במסיבה והיכא דהזקן היו מופלג צוקנה והיכא דהוא חכם בחכמה ככל מקום הלך אחר זקנה ואפילו ציציבה הואיל והזקן חכם קלת אע"פ שהכחור חכם יותר ממנו. והיכא דלא מופלג לא האי בחכמה ולא האי צוקנה נראה צעירי דבכל מקום הלך אחר זקנה מדאמר רב אשי והוא דמופלג בחכמה והוא דמופלג צוקנה דהיכא דהוו תרייהו מופלגין הולכים ציציבה אחר החכם ובמסיבה אחר הזקן מכלל דהיכא דלא הוו תרייהו מופלגין לא האי ולא האי הולגין בכל מקום אחר אחד מהן ומללל פירש איכא למימר דמסתמא הולגין אחר הזקן דבצעיל שהכחור חכם קלת יותר ממנו אינן לנו לנייש את הזקן והחכם אינו בוש בכן מאחר זקון ממנו יודע הוא שצצעיל זקנו חולקין לו כבוד: **שקולות פיו**. ולכן פעמיים שהקדים זו לו ופעמיים איפכא כדדרשינן נמי (ו' מגילה דף ג:) הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד ששקולין היו ולא תסייעיה לר' אמי: **ופסיינ'נ**. מיותר הוא דמצי למכתב בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים: **הוסרו**. אע"פ שאמר בת יורשת נחלה נאסרה: **עלה עוצה**. ואינה מואת עשה: **אמור אליהם** לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדשו בני ישראל לה' וטומאתו עליו: **אמור אליהם**. היינו ללחות העומדין על הר סיני נשנה פסוק זה ומכאן תלמוד לשאר מואת האמורות במורה סתם שנאמרו בין לאצות בין לדורות הבאין: **ועל צם וגו'**. ליוצאי מזרים נאמר כדמפרש לקמיה אכל לדורות הבאין ליכא איסור הסבת נחלה: **נעטו צנים**. מואת התלויות בארץ תרומה ומעשר חלה ערלה ורבעי לקט שכחה ופיאה וכן הרבה: **הוצרך לומר לאצות והוצרך לומר לצנים**. שאם נכתב סתם ולא פירש לא אצות ולא צנים הוה אוקימנא ליה באצות מדלל כתב כי תבואו דככתב צאאר מואת האמורות לצנים אי נמי הוי ילפינן או בגזירה שוה או צננין אב או בקל ותומר מאח' ממנות המפורשות לצנים או לאצות והוי אוקימנא ליה באצות מהן להכי כמצינ תרייהו ומהשתא נילף מהכא לכל מואת הסתומות שנוהגות בין צננים בין באצות עד שיפרט לך הכתוב כי תבואו או יכתוב לך זה הדבר להעמידו בדור הזה כדלקמן: **לצר מצותם צלפחד**. דהאי וכל בת יורשת נחלה לאו אצנות צלפחד קאי דהא גלי להו קרא לטוב צעייניהם תהיינה לנשים: **מאי משמע**. דהאי קרא לא משמעיה אלא באצות הדור: **זה הדיבר**. אשר לזה ה' לבנות צלפחד וגו' ולא תסוב נחלה ועל כרחק האי זה לאו אצנות צלפחד קאי אלא אוכל בת יורשת נחלה דמתיב אצורה ולא תסוב נחלה: **זה הדיבר אשר לזה ה' דשחוטיו חוץ**. זה הדבר אשר לזה ה' איש איש מצני ישראל אשר יחטט שור או כשב או עז צמחנה דהכי נמי דלא הוהירו על שחוטיו חוץ אלא אותו דור כלצד: **שאני הסם**. דמתיב חוקת עולם מהיה זאת להם לדורותם: **זה**